

Universiteit Utrecht
Master Kinder- en Jeugdpsychologie

MASTERSCRIPTIE

Is er sprake van een verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag bij adolescenten?

Auteur: Marieke van den Hooven (3159817)

Datum: 12-07-2011

Docent: Dr. G. Overbeek

Universiteit Utrecht

Inhoudsopgave

Abstract	p. 2
Inleiding	p. 3
<ul style="list-style-type: none">• Seksueel gedrag en populariteit• Waargenomen populariteit versus (risicovol) seksueel gedrag• De invloed van sekse, leeftijd en opleidingsniveau• Dit onderzoek	
Methoden	p. 8
<ul style="list-style-type: none">• Procedure• Participanten• Meetinstrumenten• Statistische analyses	
Resultaten	p. 10
Discussie	p. 16
<ul style="list-style-type: none">• Waargenomen populariteit versus seksueel gedrag• Waargenomen populariteit versus risicovol seksueel gedrag• De invloed van sekse, leeftijd en opleidingsniveau• Methodologische beperkingen• Toekomstig onderzoek en interventies in de praktijk	
Referenties	p. 22

Samenvatting

Er is weinig bekend over het verband tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag onder adolescenten. Door middel van een cross-sectionele studie is het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag onderzocht bij adolescenten. Gegevens zijn verzameld van 527 adolescenten in de leeftijd van 13 tot 16 jaar. Hiërarchische regressie-analyses zijn uitgevoerd waarbij is gecontroleerd voor sekse, leeftijd en schoolniveau. Ook is gekeken naar mogelijke interactie-effecten van sekse, leeftijd en schoolniveau op het verband tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag. Analyses lieten zien dat waargenomen populariteit een voorspeller is voor seksueel gedrag, maar niet voor risicovol seksueel gedrag. Er zijn geen interactie-effecten gevonden voor sekse, leeftijd of schoolniveau. Dit betekent dat het verband tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag niet afhankelijk is van sekse, leeftijd of schoolniveau.

Abstract

Little is known about the association between perceived popularity and sexual behavior in adolescents. In this study, cross-sectional associations between perceived popularity and (risky) sexual behavior were examined. Data were collected from 527 adolescents, ages 13-16 years. Hierarchical regression analyses were performed, adjusted for sex, age and school level. In addition, possible interaction effects by sex, age and school level for the association between perceived popularity and sexual behaviour were examined. Analyses showed that perceived popularity is a predictor for sexual behavior, but not for risky sexual behavior. No interaction effects were found for sex, age or school level. This indicates that the association between perceived popularity and sexual behaviour is not dependent of sex, age, or school level.

Inleiding

Seksueel gedrag bij jongeren is een veelbesproken onderwerp in de maatschappij en de media. Ouders willen niet dat hun zoon of dochter de verkeerde keuzes maakt op seksueel gebied en zijn daarom zeer geïnteresseerd in factoren die het seksuele gedrag van hun kind kunnen beïnvloeden, factoren die hun kind kwetsbaarder maakt voor risicovol seksueel gedrag en de mogelijke gevolgen van dit gedrag. Op maatschappelijk gebied zijn er vele discussies gaande over seksueel gedrag en seksuele attitudes van jonge mensen: kijken jongeren tegenwoordig anders tegen seks aan, op welke leeftijd worden zij seksueel actief, in hoeverre heeft de media invloed op hun beeld van seks, kijken zij naar porno en hoe beïnvloedt dit hun beeld van seks, wat voor gevolgen heeft hun seksuele attitude op hun seksuele gedrag en waar kan dit seksuele gedrag vervolgens weer tot leiden? (Henbro, 2010; Kramer, Janssens, Çinibulak, & Cense, 2007; “Mtv en Fanta in de ban”, n.d.; Rondon 10, n.d.; Tromp, 2007).

Op wetenschappelijk gebied wordt er steeds meer onderzoek gedaan naar seksueel gedrag en de factoren die hierop van invloed zijn of hierdoor beïnvloed worden. Zo wordt er onder andere gekeken naar het verband tussen persoonlijkheidseigenschappen, interesses, en seksueel gedrag (Biglan et al., 1990; De Graaf, Meijer, Poelman, & Vanwesenbeeck, 2005; Harvey & Spigner, 1995; Lammers, Ireland, Resnick, & Blum, 2000). Een verband wat hierbij nog maar weinig is onderzocht is het verband tussen populariteit en seksueel gedrag. Het is echter wel van belang om dit verband te onderzoeken, zodat duidelijk wordt op welke doelgroep preventieve maatregelen en interventies (bijvoorbeeld voorlichtingen over soa's) gericht moeten zijn.

In dit onderzoek zal daarom worden gekeken naar het verband tussen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag. Dit wordt onderzocht aan de hand van een literatuurstudie en een empirische dataverzameling. Eerst wordt besproken wat er onder “seksueel gedrag”, “risicovol seksueel gedrag” en onder “populariteit” wordt verstaan. Vervolgens wordt de literatuur omtrent deze begrippen onderzocht. Tenslotte worden de onderzoeksvragen en de hypothese gegeven en onderzocht aan de hand van gegevens van 527 jongeren in de leeftijd van 13 tot 16 jaar.

Seksueel Gedrag en Populariteit

Onder ‘seksueel gedrag’ of ‘seksuele activiteit’ kunnen verschillende dingen worden verstaan. In dit onderzoek zal dezelfde definitie van seksueel gedrag worden gebruikt als in

het onderzoek van De Graaf en collega's (2005). Dit houdt in dat er wordt gesproken van seksueel gedrag wanneer er sprake is van tongzoenen, voelen en strelen, schuren, orale seks en/of penetratie. Er wordt gesproken van *risicovol* seksueel gedrag wanneer een persoon seks heeft met iemand die hij of zij net kent, wanneer iemand zijn of haar geslachtsdelen of borsten voor de webcam laat zien, wanneer een persoon seks heeft met iemand in ruil voor geld of iets anders en/of wanneer iemand onveilige seks heeft (zonder condoom). Deze definitie wordt ook gebruikt in het onderzoek van De Graaf, Höing, Zaagsma en Vanwesenbeeck (2007).

Populariteit kan op verschillende manieren worden gemeten. Zo kan aan kinderen of adolescenten direct worden gevraagd wie er in hun klas het meest populair is; dit wordt 'waargenomen populariteit' (perceived popularity) genoemd (e.g., LaFontana & Cillessen, 2002; Lease, Kennedy, & Axelrod, 2002a; Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Hierbij is het begrip 'populariteit' niet gedefinieerd, wat betekent dat adolescenten hun eigen invulling eraan kunnen geven. Andere namen die tevens gebruikt worden voor dit begrip zijn 'beoordeelde populariteit' (Babad, 2001), 'reputationele populariteit' (Prinstein & Cillessen, 2003) en 'unanieme populariteit' (De Bruyn & Van den Boom, 2005). In dit onderzoek zal enkel de term 'waargenomen populariteit' gebruikt worden.

Kinderen of adolescenten kan ook gevraagd worden om aan te geven wie zij het meest en het minst aardig vinden uit hun klas. Op deze manier kan de sociometrische status van elke klasgenoot worden berekend (e.g., LaFontana & Cillessen, 1999; Lease et al., 2002a; Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Iemand heeft een hoge sociometrische status wanneer hij of zij door veel klasgenoten aardig wordt gevonden en door weinig klasgenoten niet aardig wordt gevonden (Rodkin, Farmer, Pearl, & Van Acker, 2000).

Uit onderzoek is gebleken dat kinderen die als 'populair' worden beoordeeld, niet altijd dezelfde eigenschappen bezitten als kinderen die aardig worden gevonden (zie Babad, 2001; Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Zo is er een sterker verband aanwezig tussen waargenomen populariteit en sociale zichtbaarheid (dit betekent dat een jongere als 'cool' en sportief wordt beoordeeld), dan tussen sociometrische status en sociale zichtbaarheid (Lease et al., 2002a). Ook bestaat er bij zowel jongens als meisjes een positief verband tussen fysieke en relationele agressie en waargenomen populariteit, terwijl er een negatief verband bestaat tussen deze vormen van agressie en sociometrische populariteit (Cillessen & Mayeux, 2004). Buitensluiten, verstorend gedrag en pestgedrag bij meisjes wordt bijvoorbeeld geassocieerd met waargenomen populariteit, maar niet met sociometrische status. Bij jongens is er sprake van een positief verband tussen buitensluitend gedrag en waargenomen populariteit, terwijl er

een negatief verband bestaat tussen buitensluitend gedrag en sociometrische status (Lease et al., 2002a).

Populaire kinderen vertonen dus niet enkel 'positief' sociaal gedrag. Dit betekent dat de sociometrische status van een kind geen goed beeld geeft van diens populariteit. Dit komt ook doordat jongeren de neiging hebben om hun vrienden en vriendinnen te beoordelen als 'aardig', wat echter niet betekent dat deze vrienden ook daadwerkelijk populair zijn. In dit onderzoek wordt onder 'populariteit' enkel waargenomen populariteit verstaan, oftewel: adolescenten wordt gevraagd wie het meest populair en wie het minst populair is in hun klas. Door kinderen direct te vragen wie zij als populair of onpopulair zien, wordt populariteit gemeten als een reputatie, in plaats van als een persoonlijke voorkeur (Babad 2001; LaFontana & Cillessen, 2002; Parkhurst & Hopmeyer, 1998).

Waargenomen Populariteit vs. (Risicovol) Seksueel Gedrag

Zoals eerder vermeld is er nog maar weinig onderzoek gedaan naar het verband tussen populariteit en seksueel gedrag. In eerder onderzoek is onderscheid gemaakt tussen verschillende groepen adolescenten, namelijk sportieve adolescenten (de atleten), sociaal-actieve adolescenten, adolescenten die veel spijbelen en relatief vaak in de problemen komen, alternatievelingen (een groep jongeren die tegen de norm in gaat door middel van afwijkende kleding en ideeën), 'nerds' (adolescenten die veel studeren) en adolescenten die niet in deze groepen vielen, de zogenaamde 'restgroep'. Door middel van zelf-rapportage en rapportage door leeftijdgenoten gaven de adolescenten aan in welke mate zij seksueel actief waren. Uit het onderzoek bleek dat de populaire adolescenten (de sociaal-actieve en sportieve groep) vaker seks hadden met mensen die zij niet goed kenden en met wie zij geen relatie hadden (zogenaamde vrije of 'casual' seks) (La Greca, Prinstein, & Fetter, 2001). Sportieve adolescenten hadden het hoogste aantal meldingen van vrije seks: 29% gaf aan in het afgelopen jaar seks te hebben gehad met iemand die zij niet goed kenden. Ook gaven zij aan meerdere vrienden te hebben die vaker vrije seks hadden. Sportieve adolescenten rapporteerden tevens een hoger aantal sekspartners en waren überhaupt seksueel actiever: 59% van de sportieve adolescenten rapporteerde seksueel actief te zijn, tegenover 42% van alle andere adolescenten (La Greca et al., 2001). In andere onderzoeken komt tevens naar voren dat mannelijke sportieve adolescenten seksueel actiever zijn dan niet-sportieve adolescenten (Forman, Dekker, Javors, & Davison, 1995).

Naast deze bevindingen werd echter ook gevonden dat niet-populaire groepen adolescenten, namelijk spijbelaars en alternatievelingen, seksueel actiever waren dan

populaire adolescenten en adolescenten uit de restgroep. Spijbeloers en alternatievelingen rapporteerden meer seksueel gedrag in vergelijking met de andere groepen, met name meer risicovol seksueel gedrag. Zo gaven zij aan meer onveilige seks te hebben. De spijbelaars gaven daarnaast aan dat zij, net als de populaire adolescenten, vaker vrije seks hadden (La Greca et al., 2001).

Een ander onderzoek (Prinstein, Meade, & Cohen, 2003) liet tevens een positief verband zien tussen populariteit bij adolescenten en rapportage van orale seks en geslachtsgemeenschap. Er was echter sprake van een negatief verband tussen de populariteit en het aantal sekspartners van de adolescenten. Een mogelijke verklaring voor deze bevinding is dat populaire adolescenten meer druk voelen om bepaald seksueel gedrag te vertonen, of om te rapporteren dat zij bepaald seksueel gedrag vertonen, terwijl zij deze druk niet voelen met betrekking tot het aantal sekspartners. Dit suggereert dat de heersende norm onder leeftijdgenoten bijdraagt aan veiliger seksueel gedrag (oftewel seks met minder partners) bij adolescenten (Prinstein et al., 2003).

Daarentegen werd in een ander onderzoek (Feldman, Rosenthal, Brown, & Canning, 1995) een indirect verband tussen populariteit en seksueel gedrag bij jongeren gevonden. Uit dit onderzoek bleek dat jongens die populair zijn op de basisschool meer kans hebben om veel te daten tijdens de adolescentie. Ook bleek er bij jongens een positief verband te bestaan tussen populariteit op de basisschool en alcoholconsumptie in de adolescentie. Uit eerder genoemd onderzoek kwam tevens naar voren dat populaire jongeren gemiddeld meer alcohol drinken dan andere jongeren (La Greca et al., 2001). Daten en alcoholconsumptie creëren vervolgens meer mogelijkheden voor seksueel gedrag (met meerdere partners) (Feldman et al., 1995).

Hiernaast is er in enkele studies gekeken naar het verband tussen populariteit en seksuele attitudes (Levinson, Jaccard, & Beamer, 1994; Santor, Messervey, & Kusumakar, 1999). Zo is er onderzoek gedaan naar de behoefte om als populair te worden gezien en het vertonen van bepaald gedrag. Hierbij is naast populariteit ook gekeken naar druk van leeftijdgenoten, oftewel het gevoel dat je onder druk wordt gezet om iets te doen. Ook is gekeken naar aanpassing aan leeftijdgenoten: het overnemen van bepaalde gedragingen die geaccepteerd zijn in de groep (waarbij er niet per se een sterke druk gevoeld wordt). Gevonden werd dat met name druk van leeftijdgenoten een betere voorspeller is voor seksueel gedrag dan de behoefte om als populair gezien te worden (Santor et al., 1999). Ander onderzoek liet echter zien dat, voor zowel mannen als vrouwen, het idee dat seksueel gedrag hen populairder maakt bij mannen in verband staat met een positieve attitude tegenover vrije

seks. Een dergelijke positieve seksuele attitude blijkt gerelateerd aan het aantal vrije sekspartners, met name voor vrouwen (Levinson et al., 1994).

De Invloed van Sekse, Leeftijd en Opleidingsniveau

Mogelijke moderatoren van het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag zijn sekse, leeftijd en schoolniveau. In de eerder beschreven studies is er geen of nauwelijks onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes. Er is ook niet gekeken naar de mogelijke interactie-effecten van leeftijd en schoolniveau. Het is wel belangrijk om deze effecten te onderzoeken. Zo is het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag mogelijk anders in jongens en meisjes. Het zou kunnen dat jongens die populair zijn, meer seksueel gedrag rapporteren en/of vertonen, terwijl dit niet geldt voor meisjes die populair zijn (of andersom). Het is ook mogelijk dat jongens die meer seksueel gedrag rapporteren en/of vertonen populairder zijn, maar dat dit niet opgaat voor meisjes (of andersom). Beide zouden te maken kunnen hebben met verschillende normen en waarden voor jongens en meisjes over seksueel gedrag. Zo wordt er van mannen verwacht dat zij graag seks willen hebben, terwijl vrouwen die aangeven seks te willen hebben worden bestempeld als 'los' of 'makkelijk' (Marston & King, 2006). Meisjes leren dat 'lieve' en 'goede' vrouwen niet het initiatief nemen voor seks: zij wachten tot de man de eerste stap zet en ook daarna bepalen de vrouwen de voortgang van het seksuele gedrag (Aubrey, 2004). De reputatie van een vrouw kan worden geschaad door seks te hebben met 'te veel' partners. Vrouwen kunnen hun status verhogen door kuis te zijn of door het hebben van een veilige en stabiele relatie met een man. Voor mannen is het hebben van seks met meerdere partners juist statusverhogend (Marston & King, 2006). Als er geen sprake is van gedrag conform deze verwachtingen, dan kan een man worden bestempeld als 'homo', terwijl een vrouw kan worden gezien als 'slet' of een equivalent hiervan (De Graaf et al., 2007; Marston & King, 2006). Dit kan onder andere leiden tot sociale isolatie (Marston & King, 2006) of tot (seksuele) druk of drang van anderen (De Graaf et al., 2007). Een andere oorzaak voor een mogelijk verschil tussen jongens en meisjes op het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag is de (seksuele) vroegrijpheid van meisjes. Meisjes komen eerder in de puberteit (Lynn, 1994), wat betekent dat ook hun seksuele ontwikkeling eerder start (Marshall, 1986). Zij zijn hierdoor vaak eerder seksueel actief dan hun mannelijke leeftijdgenoten (O'Donnell, O'Donnell & Stueve, 2001).

Verder is het mogelijk dat het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag sterker is voor oudere adolescenten dan voor jongere adolescenten. Het zou

kunnen dat oudere adolescenten die seksueel actief zijn ook populairder zijn, omdat in de midden en laat adolescentie seksueel actief zijn meer de norm wordt, terwijl dit in de vroege adolescentie nog relatief uitzonderlijk is (De Graaf et al., 2005) (en daarmee niet bijdraagt aan de perceptie van een jongere als populair).

Tenslotte zou het kunnen dat het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag anders is voor hoog opgeleide adolescenten dan voor laag opgeleide adolescenten. Zo is gebleken dat lager opgeleide jongeren (VMBO / MBO) meer seks hebben. Zij beginnen relatief vroeg met seks en zijn, zeker op jongere leeftijd, meer ervaren met vrijwel alle vormen van seks met een partner dan de hoger opgeleide jongeren (HAVO / VWO / HBO / WO). Ook hebben zij meer ervaring met risicovol seksueel gedrag, zoals overgehaald worden of gedwongen worden tot seksuele handelingen (De Graaf et al., 2005).

Dit Onderzoek

De beschreven onderzoeken komen met tegengestelde resultaten: het is onduidelijk of populaire jongeren meer seksueel gedrag vertonen dan andere jongeren. Er zal daarom verder onderzoek worden gedaan naar dit verband. Hierbij zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld: (1) Is er sprake van een verband tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag bij adolescenten? (2) Is er sprake van een verband tussen waargenomen populariteit en risicovol seksueel gedrag bij adolescenten? Verwacht wordt dat adolescenten die als populair worden waargenomen meer seksueel gedrag vertonen, maar niet meer risicovol seksueel gedrag vertonen.

Methoden

Procedure

Voor dit longitudinale onderzoek is er op vier meetmomenten data verzameld. In het huidige onderzoek zijn enkel de data van het eerste meetmoment gebruikt. Hiervoor zijn ruim 360 middelbare scholen uit de Randstad en uit het noordelijke gedeelte van Noord-Brabant benaderd. Van deze scholen hebben uiteindelijk 9 scholen toegezegd om deel te nemen.

Voorafgaand aan het onderzoek werd een toestemmingsbrief naar de ouders van de leerlingen verstuurd. De vragenlijsten werden afgenomen in klassikale vorm. Bij de afname was één onderzoeker en één leerkracht aanwezig. Tijdens de afname stonden de tafels in toetsopstelling, zodat de leerlingen elkaars antwoorden niet konden bekijken. Voorafgaand

aan de afname werd er een korte uitleg gegeven door de onderzoeker, waarin werd benadrukt dat de data anoniem verwerkt zou worden en dat de leerlingen niet verplicht waren om vragen in te vullen die zij niet wilden beantwoorden. Ook werd aangegeven dat er tijdens de afname vragen konden worden gesteld aan de onderzoeker. Het invullen van de vragenlijst duurde gemiddeld 30 minuten. Aangezien er soms sprake was van moeilijkheden rondom het inroosteren van de afnamen, zijn een aantal vragenlijsten afgenomen door docenten, op voor hen gunstige data en tijden. Deze docenten ontvingen duidelijke richtlijnen voor de afname. De ingevulde vragenlijsten werden vervolgens opgehaald door een onderzoeker.

Participanten

Aan de eerste wave van het onderzoek hebben 527 adolescenten deelgenomen. Deze groep bestond uit 277 jongens en 250 meisjes tussen de 13 en 16 jaar die in de 3^e klas van de middelbare school zaten. Hiervan zat 7,3% op de HAVO, 26,8% zat op het VMBO richting theoretisch/gemengd, 57,2% volgde de VMBO-richting kader beroepsgericht / basisberoepsgericht en 8,7% zat op het LWOO. De meeste adolescenten hadden een Nederlandse nationaliteit, namelijk 82,8%, en 17,2% had een andere nationaliteit. Van de groep adolescenten gaf 0,7% aan homoseksueel te zijn, 5,6% gaf aan biseksueel te zijn en 0,5% wist nog niet wat hun seksueel geaardheid was. Tenslotte gaf 26,3% van de participanten aan gelovig te zijn.

Meetinstrumenten

Seksueel gedrag. In welke mate adolescenten seksueel gedrag vertonen is onderzocht aan de hand van vijf items ($\alpha = .84$), namelijk: met iemand tongzoenen, voelen en strelen, schuren, orale seks en geslachtsgemeenschap. Jongeren konden deze items beantwoorden met 'best vaak', 'wel eens', 'nooit' en 'wil ik niet zeggen'. Deze laatste antwoordmogelijkheid werd niet meegenomen in de analyses.

Risicovol seksueel gedrag. De mate waarin sprake was van risicovol seksueel gedrag is gemeten aan de hand van zeven items ($\alpha = .81$). Het ging hierbij om: 'seks gehad zonder condoom', 'seks gehad met iemand die je nog maar net kende', 'meegemaakt dat iemand je dwong om seksuele dingen te doen', 'iemand anders gedwongen om seksuele dingen te doen', 'iemand anders geld of iets anders gegeven voor seks', 'geld of iets anders ontvangen voor seks' en 'strippen of iets anders seksueels doen voor de webcam'. Jongeren konden ook deze items beantwoorden met 'best vaak', 'wel eens', 'nooit' en 'wil ik niet zeggen'.

Waargenomen populariteit. In welke mate een adolescent als ‘populair’ werd gezien, is gemeten door de adolescenten te vragen om zowel vijf populaire als vijf niet-populaire klasgenoten te noemen. Hierbij werden er, in overeenstemming met eerder onderzoek (LaFontana & Cillessen, 2002), geen definities gegeven van de begrippen ‘populair’ en ‘niet-populair’. Waargenomen populariteitsscores zijn vastgesteld door allereerst het aantal populaire en niet-populaire nominaties te delen door het aantal kinderen uit de klas dat de items had ingevuld. Dit omdat in sommige klassen meerdere leerlingen de vragenlijst niet hadden ingevuld (bijvoorbeeld omdat zij ziek waren), terwijl in andere klassen de data van alle leerlingen beschikbaar was. Om er zeker van te zijn dat dit niet voor een vertekening van de resultaten zou zorgen, is er gecorrigeerd voor het aantal nominatoren in een klas. Vervolgens is het verschil tussen het gestandaardiseerde aantal populaire nominaties en het gestandaardiseerde aantal niet-populaire nominaties berekend. Dit verschil is vervolgens ook gestandaardiseerd. De scores zijn per klas berekend. In eerdere studies (LaFontana & Cillessen, 2002; Olthof, Goossens, Vermande, Aleva, & Van der Meulen, 2011) zijn waargenomen populariteitsscores op dezelfde manier berekend.

Statistische Analyses

Uitgesplitst voor de variabelen sekse, leeftijd en schoolniveau zijn de gemiddelden en standaarddeviaties van seksueel gedrag en risicovol seksueel gedrag berekend met behulp van een ANOVA. Vervolgens is er met behulp van bivariate correlaties (Pearson) gekeken of er sprake is van een significante correlatie tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag. Ook is onderzocht of er sprake is van een significante correlatie tussen waargenomen populariteit en risicovol seksueel gedrag. Vervolgens zijn er lineaire regressieanalyses uitgevoerd. Daarin is gekeken naar de voorspellende waarde van populariteit op seksueel gedrag en op risicovol seksueel gedrag. Hierbij is gecontroleerd voor sekse, leeftijd en schoolniveau. Ook zijn de interacties tussen sekse en waargenomen populariteit, leeftijd en waargenomen populariteit en schoolniveau en waargenomen populariteit getoetst, voor zowel seksueel gedrag als risicovol seksueel gedrag. Verder is in de lineaire regressieanalyses ook naar de verklaarde variantie gekeken, door R^2 waardes uit te rekenen.

Resultaten

Allereerst zijn de gemiddelden en standaarddeviaties van seksueel gedrag en risicovol seksueel gedrag berekend. Tabel 1 laat zien dat de adolescenten in deze steekproef redelijk wat ervaring hebben met de onderzochte seksuele gedragingen. Deze gedragingen zijn: met

iemand tongzoenen, voelen en strelen, ‘schuren’, orale seks en geslachtsgemeenschap. Slechts 19,5% zegt nog nooit dergelijke gedragingen te hebben uitgevoerd, terwijl 4,9% aangeeft ervaring te hebben met al de genoemde gedragingen. Meer specifiek: 69,8% geeft aan ‘wel eens’ of ‘best vaak’ gezoend te hebben, 54,7% zegt gevoeld en gestreeld te hebben, 18,1% heeft orale seks gehad en 15,1% geeft aan geslachtsgemeenschap te hebben gehad.

Tabel 1

Gemiddelden (M) en standaarddeviaties (SD)

		Seksueel gedrag		Risicovol seksueel gedrag	
		M	SD	M	SD
Sekse	man	1.72	.60	1.06	.24
	vrouw	1.64	.55	1.06	.20
Leeftijd	13-14 jaar	1.61	.56	1.05	.23
	15-16 jaar	1.74*	.60	1.07	.21
Schoolniveau	laag opgeleid	1.71	.58	1.06	.23
	hoog opgeleid	1.35***	.35	1.00	.02

Scores lopen van 1 (nooit) tot 3 (best vaak).

* $p < .05$, ** $p < .005$, *** $p < .001$

De adolescenten hebben minder ervaring met risicovol seksueel gedrag. Onder risicovol seksueel gedrag wordt verstaan: seks zonder condoom, seks met iemand die je net kent, gedwongen seksuele handelingen, iemand dwingen tot seksuele handelingen, geld of iets anders geven voor seks, geld of iets anders ontvangen voor seks en strippen of iets anders voor de webcam. Van de onderzoekspopulatie geeft 83% aan nog nooit dergelijke gedragingen vertoond te hebben. Van de overige 17% zegt 9,1% seks zonder condoom te hebben gehad, 6,3% geeft aan seks gehad te hebben met iemand die ze net kenden, 5,5% zegt tot seks gedwongen te zijn, 1,8% zegt iemand anders te hebben gedwongen seksuele dingen te doen, 1,4% geeft aan geld of iets anders voor seks te hebben ontvangen, 1% zegt geld of iets anders te hebben gegeven voor seks en 3,5% zegt ooit voor de webcam te hebben gestript.

Er is een ANOVA uitgevoerd om te bekijken of er verschillen zijn op sekse, leeftijd en/of schoolniveau (zie Tabel 1). Voor sekse is geen significant verschil gevonden op seksueel gedrag of risicovol seksueel gedrag. Jongens en meisjes rapporteren dus ongeveer evenveel seksuele en risicovol seksuele gedragingen. Voor leeftijd is er een significant

verschil gevonden op seksueel gedrag ($F(2, 505) = 6.245, p < .05$), maar niet op risicovol seksueel gedrag ($F(2, 492) = .938$); oudere adolescenten (15-16 jaar) rapporteren meer seksueel gedrag dan jongere adolescenten (13-14 jaar). Zij rapporteren echter niet meer risicovol seksueel gedrag. Daarnaast is er voor schoolniveau een significant verschil gevonden op seksueel gedrag ($F(2, 508) = 12.397, p < .001$), maar niet op risicovol seksueel gedrag ($F(2, 495) = 2.341$). Dit betekent dat jongeren die een lager schoolniveau volgen, meer seksueel gedrag rapporteren. Er is tevens sprake van grotere verschillen tussen de laag opgeleide jongeren in rapportage van seksueel gedrag, dan tussen de hoog opgeleide jongeren (bij de eerste is sprake van een hogere standaardafwijking).

Met behulp van een Pearson correlatietest is de samenhang tussen de variabelen onderzocht. Deze samenhang wordt weergegeven in de Pearson correlatiecoëfficiënt (r). De correlaties worden beoordeeld aan de hand van de volgende criteria: bij $r < .2$ is er sprake van een zwakke samenhang, bij $r = .3 - .4$ is er sprake van een matige samenhang en bij $r > .5$ is er sprake van een sterke samenhang (Cohen, 1988). Tabel 2 laat zien dat er een sterke positieve correlatie is tussen seksueel gedrag en waargenomen populariteit ($r = .455, p < .001$). Dit betekent dat adolescenten die als populair worden gezien door hun klasgenoten meer seksueel gedrag vertonen dan de als minder populair beoordeelde adolescenten. Daarnaast is er sprake van een positieve samenhang tussen seksueel gedrag en risicovol seksueel gedrag ($r = .381, p < .001$). Dit houdt in dat adolescenten die meer seksueel gedrag vertonen, tevens meer risicovol seksueel gedrag vertonen. Er is geen significante correlatie gevonden tussen waargenomen populariteit en risicovol seksueel gedrag. Populaire adolescenten vertonen dus niet meer risicovol seksueel gedrag dan minder populaire adolescenten.

Tabel 2

Pearson correlaties

Variabele	1	2	3
1. Seksueel gedrag	-	.381**	.455**
2. Risicovol seksueel gedrag	.381**	-	.081
3. Waargenomen populariteit	.455**	.081	-

* $p < .01$, ** $p < .001$.

Vervolgens zijn lineaire regressieanalyses uitgevoerd om te toetsen of de waargenomen populariteit van jongeren hun seksuele gedrag ($N = 423$) en/of risicovolle seksuele gedrag ($N = 412$) kan voorspellen. Hierbij is gecontroleerd voor leeftijd, sekse en opleidingsniveau. In Tabel 3 is te zien dat waargenomen populariteit een significante voorspeller is voor seksueel gedrag. Waargenomen populariteit is echter geen significante voorspeller voor risicovol seksueel gedrag. In deze regressieanalyse is in een derde stap gekeken naar het interactie-effect tussen sekse en waargenomen populariteit. Deze interactievariabele is niet significant bevonden, voor zowel waargenomen populariteit op seksueel gedrag als waargenomen populariteit op risicovol seksueel gedrag. Dit betekent dat er geen verschil is tussen jongens en meisjes in het verband tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag. Ook is er geen sprake van een sekseverschil in het verband tussen waargenomen populariteit en risicovol seksueel gedrag. Verder is er gekeken naar het interactie-effect tussen leeftijd en waargenomen populariteit (zie Tabel 4). Gevonden werd dat deze interactievariabele geen significant voorspellende waarde heeft voor waargenomen populariteit op seksueel gedrag en op risicovol seksueel gedrag. Dit betekent dat er geen sprake is van een leeftijdsverschil in het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag. Tenslotte is er gekeken naar het interactie-effect tussen schoolniveau en waargenomen populariteit (zie Tabel 5). Deze interactievariabele is niet significant gebleken voor waargenomen populariteit op zowel seksueel gedrag als risicovol seksueel gedrag. Er is dus geen verschil tussen lager en hoger opgeleiden in het verband tussen waargenomen populariteit en wel of niet risicovol seksueel gedrag.

Tabel 3*Lineaire Regressieanalyses met de Interactieterm Sekse*Waargenomen Populariteit*

Stap en variabele	Seksueel gedrag	Risicovol seksueel gedrag
Stap 1		
Sekse	-.072	.002
Leeftijd	.094	.027
Schoolniveau	-.019	.068
Stap 2		
Sekse	-.043	.007
Leeftijd	.054	.020
Schoolniveau	-.026	.067
Waargenomen populariteit	.445**	.076
Stap 3		
Sekse	-.042	.007
Leeftijd	.049	.018
Schoolniveau	-.027	.066
Waargenomen populariteit	.505**	.109
Sekse * Waargenomen populariteit	-.086	-.046
Stap 1 ΔR^2	.015	.005
Stap 2 ΔR^2	.195	.006
Stap 3 ΔR^2	.004	.001

* $p < .01$, ** $p < .001$. De waardes voor hoofd- en interactie-effecten zijn Beta waardes.

Tabel 4*Lineaire Regressieanalyses met de Interactieterm Leeftijd*Waargenomen Populariteit*

Stap en variabele	Seksueel gedrag	Risicovol seksueel gedrag
Stap 1		
Sekse	-.073	.003
Leeftijd	.094	.027
Schoolniveau	-.019	.068
Stap 2		
Sekse	-.042	.008
Leeftijd	.055	.020
Schoolniveau	-.026	.067
Waargenomen populariteit	.444**	.078
Stap 3		
Sekse	-.039	.009
Leeftijd	.055	.020
Schoolniveau	-.027	.070
Waargenomen populariteit	.472	-.276
Leeftijd * Waargenomen populariteit	.917	.355
Stap 1 ΔR^2	.015	.006
Stap 2 ΔR^2	.195	.006
Stap 3 ΔR^2	.002	.000

* $p < .01$, ** $p < .001$. De waardes voor hoofd- en interactie-effecten zijn Beta waardes.

Tabel 5*Lineaire Regressieanalyses met de Interactieterm Schoolniveau*Waargenomen Populariteit*

Stap en variabele	Seksueel gedrag	Risicovol seksueel gedrag
Stap 1		
Sekse	-.072	.002
Leeftijd	.094	.027
Schoolniveau	-.019	.068
Stap 2		
Sekse	-.043	.007
Leeftijd	.054	.020
Schoolniveau	-.026	.067
Waargenomen populariteit	.445**	.076
Stap 3		
Sekse	-.043	.007
Leeftijd	.050	.024
Schoolniveau	-.028	.068
Waargenomen populariteit	.363*	.140
Schoolniveau * Waargenomen populariteit	.087	-.068
Stap 1 ΔR^2	.015	.005
Stap 2 ΔR^2	.195	.006
Stap 3 ΔR^2	.001	.001

* $p < .01$, ** $p < .001$. De waardes voor hoofd- en interactie-effecten zijn Beta waardes.

Discussie

Door middel van een cross-sectioneel onderzoek is het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag onderzocht bij adolescenten. Hierbij is gecontroleerd voor sekse, leeftijd en schoolniveau. Gebleken is dat adolescenten die door hun klasgenoten als populair worden gezien, meer seksueel gedrag rapporteren dan adolescenten die niet als populair worden waargenomen. Deze waargenomen populaire adolescenten rapporteren echter niet meer risicovol seksueel gedrag. Verder blijkt het verband tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag niet afhankelijk te zijn van sekse, leeftijd of schoolniveau.

Waargenomen Populariteit vs. Seksueel Gedrag

In dit onderzoek is een positieve relatie tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag gevonden, waarbij waargenomen populariteit een voorspeller is voor seksueel gedrag.

Deze uitkomst is in overeenstemming met de uitkomsten van een aantal eerdere onderzoeken (La Greca et al., 2001; Prinstein et al., 2003), maar werd in het onderzoek van Feldman en collega's (1995) niet gevonden. Hiervoor zijn een aantal mogelijke verklaringen te geven. Zo was het onderzoek van Feldman en collega's een longitudinaal onderzoek, terwijl er in het huidige onderzoek enkel cross-sectioneel naar het verband tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag is gekeken; het zou kunnen dat waargenomen populariteit op de korte termijn een voorspeller is van seksueel gedrag, maar niet op de lange termijn. Daarnaast is in het onderzoek van Feldman en collega's populariteit gemeten op de basisschool, terwijl seksueel gedrag is gemeten in de adolescentie. Er werd hierbij de assumptie gemaakt dat jongens die op de basisschool populair waren, dit ook nog zouden zijn in de adolescentie. Het is echter mogelijk dat populariteit minder stabiel is over tijd dan door Feldman en collega's werd verwacht. In eerder onderzoek is gevonden dat er sprake is van een middelhoge tot hoge stabiliteit van waargenomen populariteit op de korte termijn (binnen een jaar, bij kinderen van 10 tot 12 jaar) (Cillessen & Mayeux, 2004) en op de iets langere termijn (tussen het 10^e en het 13^e jaar) (Sandstrom & Cillessen, 2006). Er is echter geen onderzoek gedaan naar de stabiliteit van waargenomen populariteit vanaf de basisschoolleeftijd tot in de adolescentie. Tenslotte onderzochten Feldman en collega's het besproken verband alleen bij jongens, terwijl er in het huidige onderzoek zowel naar jongens als meisjes is gekeken. In het huidige onderzoek is echter ook gevonden dat er geen verschil is voor jongens en meisjes in het verband tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag, wat betekent dat het feit dat Feldman en collega's alleen naar jongens hebben gekeken, geen verschil uit zou moeten maken voor de uitkomsten.

Hoe komt het dat populaire adolescenten meer seksueel gedrag rapporteren? Een mogelijke verklaring is dat seksueel gedrag de populariteit van adolescenten vergroot. Seksueel gedrag is hierbij dus letterlijk statusverhogend: het wordt gezien als gedrag wat 'cool' is en adolescenten kijken op tegen leeftijdgenoten die (veel) seksueel gedrag vertonen. Tot nu toe is in onderzoek echter gevonden dat seksueel gedrag alleen bij mannen statusverhogend kan zijn, met name wat betreft het aantal seksuele partners (Marston & King, 2006). In de toekomst kan men adolescenten vragen naar hun mening over (bepaald) seksueel gedrag en de eventuele statusverhogende functie daarvan.

Een andere verklaring is dat adolescenten *denken* dat seksueel gedrag hun populariteit vergroot. In eerder onderzoek werd gesuggereerd dat populaire adolescenten wellicht meer druk voelen om bepaald seksueel gedrag te vertonen of om te rapporteren dat zij bepaald

seksueel gedrag vertonen (Prinstein et al., 2003). In ander onderzoek werd gevonden dat, voor zowel mannen als vrouwen, het idee dat seksueel gedrag populairder maakt bij mannen in verband staat met een positieve attitude tegenover vrije seks, waarbij deze attitude vervolgens weer positief gerelateerd is aan het aantal vrije sekspartners (Levinson et al., 1994).

Tenslotte is het mogelijk dat populariteit maakt dat een adolescent meer seksueel gedrag vertoont. In dit verband kan er sprake zijn van mediators, zoals daten en alcoholconsumptie. Populaire jongeren daten meer (Feldman et al., 1995) en drinken meer alcohol (Feldman et al., 1995; La Greca et al., 2001). Dit biedt hen wellicht meer mogelijkheden om seks te hebben (Feldman et al., 1995). Zo is bijvoorbeeld gebleken dat alcoholconsumptie een voorspeller is van seksueel gedrag voor zowel jongens als meisjes (Harvey & Spigner, 1995).

Er zijn echter meer factoren die van invloed kunnen zijn op het verband tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag. Zo is gebleken dat populaire kinderen fysiek aantrekkelijker zijn (Adler & Adler, 1998; Lease et al., 2002a; Lease, Musgrove, & Axelrod, 2002b) en dat aantrekkelijkheid positief samenhangt met seksueel gedrag (Rhodes, Simmons, & Peters, 2005). Een factor die mogelijk eenzelfde invloed heeft, maar dan vooral bij jongens, is het hebben van sportieve (atletische) vaardigheden. Populaire jongens zijn vaak sportiever (Lease et al., 2002b) en sportieve adolescenten zijn, zoals eerder vermeld, seksueel actiever dan hun leeftijdgenoten (Forman et al., 1995; La Greca et al., 2001). Verder kunnen sociale vaardigheden van invloed zijn op het besproken verband. Zo is gebleken dat populaire kinderen over betere sociale vaardigheden beschikken dan minder populaire kinderen (Farmer, Estell, Bishop, O'Neal, & Cairns, 2003; Feldman et al., 2005; Lease et al., 2002b). Deze vaardigheden komen vervolgens weer van pas komen in het maken van contact met de andere sekse (Feldman et al., 2005).

Een laatste mogelijke factor die de moeite waard is om te vermelden is zelfwaardering. Aangezien populaire adolescenten vaak aantrekkelijker, sportiever en sociaal vaardiger zijn dan minder populaire adolescenten, kan verwacht worden dat zij ook een hogere zelfwaardering hebben (oftewel zelfverzekerder zijn). In eerder onderzoek is inderdaad gevonden dat er sprake is van een positief verband tussen populariteit en zelfwaardering (De Bruyn & Van den Boom, 2005). Zelfwaardering is vervolgens weer positief gerelateerd aan seksueel gedrag (Miller, Christensen, & Olsen, 1987; Walsh, 1991).

Waargenomen Populariteit vs. Risicovol Seksueel Gedrag

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat waargenomen populariteit geen voorspeller is voor risicovol seksueel gedrag. Eerder is beschreven dat populaire adolescenten

vaak een hogere zelfwaardering hebben. Deze hoge zelfwaardering is mogelijk een buffer voor risicovol seksueel gedrag (Kramer et al., 2007): populaire adolescenten hoeven geen risicovol seksueel gedrag te vertonen om hun populariteit bij leeftijdgenoten te vergroten of om hun zelfwaardering te verhogen. Andersom is gebleken dat meisjes met een lage zelfwaardering vaker risicovol seksueel gedrag vertonen: zij hebben vaker ‘risicovolle’ sekspartners (mannen die drugs gebruiken, een soa hebben, in de gevangenis hebben gezeten of hen geld of iets anders voor seks hebben gegeven) en onveilige seks (Ethier et al, 2006). Ook worden meisjes met een lagere zelfwaardering over hun uiterlijk en prestaties eerder gedwongen tot seksuele handelingen door hun partner (Kramer et al., 2007).

De Invloed van Sekse, Leeftijd en Opleidingsniveau

In dit onderzoek is gekeken naar mogelijke interactie-effecten voor sekse, leeftijd en schoolniveau. Er is geen interactie-effect gevonden voor sekse, wat betekent dat er geen sprake is van verschillen tussen jongens en meisjes in het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag. Het lijkt er dus op dat de normen en waarden voor jongens en meisjes niet zodanig verschillen dat ze het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag beïnvloeden. Uit recent onderzoek is naar voren gekomen dat normen en waarden voor jongens en meisjes wat betreft seksueel gedrag wellicht minder verschillen dan wordt gedacht (Marks & Fraley, 2005).

Daarnaast is er geen interactie-effect gevonden voor leeftijd, wat betekent dat er geen sprake is van een leeftijdsverschil in het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag. Een mogelijke verklaring voor het feit dat dit effect niet is gevonden, is dat er in het huidige onderzoek sprake was van een ongelijke verdeling in leeftijd. Zo bestond de participantengroep uit 1,4% 13-jarigen en 4,1% 16-jarigen, tegenover 55,8% 14-jarigen en 38,7% 15-jarigen. Deze verschillen zijn enigszins rechtgetrokken door twee groepen te vergelijken (13-14 jaar en 15-16 jaar). Dit haalt echter niet weg dat het overgrote deel van de participanten uit 14- en 15 jarigen bestaat, waardoor er nauwelijks van “jonge” en “oudere” adolescenten gesproken kan worden.

Tenslotte is er geen interactie-effect gevonden voor schoolniveau. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er tevens sprake was van een ongelijke spreiding in schoolniveau: ruim 80% van de participanten uit het huidige onderzoek zat op het VMBO. Dit maakt het moeilijker om verschillen in het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag te vinden voor schoolniveau.

Methodologische Beperkingen

Er zijn een aantal beperkingen te noemen in de huidige studie. Allereerst is er gebruik gemaakt van zelf-rapportage. Het gevaar hiervan is dat het mogelijk is dat adolescenten sociaal wenselijk antwoorden en zo hun eigen (seksuele) gedrag over- of onderrapporteren. Bovendien is het voor adolescenten wellicht moeilijk om hun eigen gedrag objectief te beoordelen.

Een andere beperking is dat de resultaten uit het huidige onderzoek enkel te generaliseren zijn naar adolescenten tussen de 13 en 16 jaar die in de Randstad of het noordelijke gedeelte van Noord-Brabant wonen en op het LWOO, het VMBO of de HAVO zitten. Ook is er sprake van een ongelijke verdeling naar leeftijd (hoog percentage 14- en 15-jarigen) en schoolniveau (hoog percentage VMBO leerlingen). Het is hierdoor moeilijker om te onderzoeken of er sprake is van leeftijdsverschillen of verschillen in schoolniveau voor het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag.

Verder zijn de resultaten van dit onderzoek gebaseerd op informatie die is verzameld op één meetmoment. Om te weten te komen of waargenomen populariteit een voorspeller is voor seksueel op de langere termijn, zal er longitudinaal onderzoek moeten worden gedaan.

Tenslotte is er niet gekeken of er sprake is van eventuele etnische verschillen in het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag. Uit onderzoek is echter gebleken dat de verdeling van adolescenten naar etniciteit niet verschilt tussen groepen adolescenten (zoals populaire adolescenten of 'nerds') (La Greca et al., 2001). Verwacht wordt daarom dat etniciteit geen invloed heeft op het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag.

Toekomstig Onderzoek en Interventies in de Praktijk

Het is aan te bevelen dat er in toekomstig onderzoek gebruik wordt gemaakt van rapportage door leeftijdgenoten. De rapportage van leeftijdgenoten over het gedrag van adolescenten kan belangrijke informatie verschaffen over de mate waarin adolescenten hun eigen gedrag kunnen beoordelen (Prinstein et al., 2003). Het gevaar van rapportage door leeftijdgenoten is echter dat adolescenten soms denken dat het gedrag van hun leeftijdgenoten meer lijkt op hun eigen gedrag dan daadwerkelijk het geval is, en het dus ook als zodanig rapporteren (Metzler, Noell, Biglan, Ary, & Smolkowski, 1994). Daarom moet er naast rapportage door leeftijdgenoten tevens gebruik gemaakt blijven worden van zelf-rapportage.

Hiernaast is het belangrijk dat er longitudinaal onderzoek wordt gedaan naar het verband tussen waargenomen populariteit en (risicovol) seksueel gedrag. Zo kan worden bekeken of waargenomen populariteit een voorspeller is voor dit gedrag op de lange termijn.

Bij de werving van participanten is het belangrijk dat er wordt gelet op leeftijd. Zo is aan te beleven om participanten te werven van meer uiteenlopende leeftijden (bijvoorbeeld 12 tot 18 jaar in plaats van 13 tot 16 jaar), waarbij sprake is van een gelijke verdeling naar leeftijd. Het is tevens van belang dat er in nader onderzoek sprake is van een gelijke verdeling naar schoolniveau, waarbij er ook data wordt verzameld van adolescenten die op het VWO zitten. Hiernaast is aan te raden om participanten te werven die uit verschillende regio's afkomstig zijn (niet alleen uit de Randstad en Noord-Brabant).

Verder moet in toekomstig onderzoek de richting van het verband tussen waargenomen populariteit en seksueel gedrag onderzocht worden. In andere woorden: gaat seksueel gedrag vooraf aan populariteit, of leidt populariteit (wellicht indirect) tot seksueel gedrag? Hierbij is belangrijk dat er ook wordt gekeken naar de mogelijke factoren die een rol spelen in dit verband. Deze informatie kan vervolgens ingezet worden bij het opzetten en ontwikkelen van interventieprogramma's voor jongeren over seksueel gedrag. Er is geen positief verband gevonden tussen waargenomen populariteit en risicovol seksueel gedrag, wat betekent dat er geen reden lijkt te zijn om populaire adolescenten te informeren over en/of te waarschuwen voor risicovol seksueel gedrag. In het huidige onderzoek werd onder risicovol seksueel gedrag echter niet seks op (zeer) jonge leeftijd of seks met meerdere partners verstaan, gedragingen die onder andere kunnen leiden tot emotionele problemen (waaronder depressiviteit) (Rector, Johnson, Noyes & Martin, 2003). Het is belangrijk om populaire adolescenten te informeren over deze mogelijke gevolgen van (bepaald) seksueel gedrag.

In interventieprogramma's kunnen bepaalde gedachten over seksueel gedrag worden besproken en/of uitgedaagd (Keller, Duerst, & Zimmerman, 1996), bijvoorbeeld de (mogelijk incorrecte) gedachte dat seksueel gedrag populair maakt, wat kan resulteren in het vertonen en/of rapporteren van dit gedrag. Het is hiernaast ook mogelijk dat adolescenten denken dat hun vrienden meer (risicovol) seksueel gedrag vertonen dan daadwerkelijk het geval is (Prinstein et al., 2003). Door open over seksueel gedrag en de normen en waarden rondom dit gedrag te praten, kunnen eventuele misvattingen worden weggenomen. Verder kan in interventieprogramma's gebruik worden gemaakt van de sociale status van sommige adolescenten. Zo kunnen populaire adolescenten die seksueel actief zijn, maar geen risicovol seksueel gedrag vertonen, worden geworven voor seksuele voorlichtingen, waarbij zij als rolmodel kunnen fungeren (La Greca et al., 2001).

Referenties

- Aubrey, J. S. (2004). Sex and punishment: An examination of sexual consequences and the sexual double standard in teen programming. *Sex Roles, 50*(7-8), 505-514.
- Adler, P. A., & Adler, P. (1998). *Peer power: Preadolescent culture and identity*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Babad, E. (2001). On the conception and measurement of popularity: More facts and some straight conclusions. *Social Psychology of Education, 5*, 3–30.
- Biglan, A., Metzler, C. W., Wirt, R., Ary, D., Noell, J., Ochs, L., ... & Hood, D. (1990). Social and behavioral factors associated with high-risk sexual behavior among adolescents. *Journal of Behavioral Medicine, 13*(3), 245-261.
- Bruyn, de, E. H., & Boom, van den, D. C. (2005). Interpersonal behavior, peer popularity, and self-esteem in early adolescence. *Social Development, 14*, 555–573
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. New York: Academic Press.
- Ethier, K. A., Kershaw, T. S., Lewis, J. B., Milan, S., Niccolai, L. M., & Ickovics, J. R. (2006). Self-esteem, emotional distress and sexual behavior among adolescent females: Interrelationships and temporal effects. *Journal of Adolescent Health, 38*, 268–274.
- Farmer, T. W., Estell, D. B., Bishop, J. L., O’Neal, K. K., & Cairns, B. D. (2003). Rejected bullies or popular leaders? The social relations of aggressive subtypes of rural African American early adolescents. *Developmental Psychology, 39*(6), 992–1004.
- Feldman, S. S., Rosenthal, D. R., Brown, N. L., & Canning, R. D. (1995). Predicting sexual experience in adolescent boys from peer rejection and acceptance during childhood. *Journal of Research on Adolescence, 5*, 387-411.
- Forman, E. S., Dekker, A. H., Javors, J. R., & Davison, D. T. (1995). High-risk behaviors in teens and male athletes. *Clinical Journal of Sports Medicine, 5*(1), 36-42.
- Graaf, de, H., Höing, M., Zaagsma, M., & Vanwesenbeeck, I. (2007). *Tienerseks. Vormen van instrumentele seks onder tieners*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Graaf, de, H., Meijer, S., Poelman, J., & Vanwesenbeeck, I. (2005). *Seks onder je 25e. Seksuele gezondheid van jongeren anno 2005*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep/ Soa Aids Nederland.
- Harvey, M. S., & Spigner, C. (1995). Factors associated with sexual behavior among adolescents: A multivariate analysis. *Adolescence, 30*(118), 253-264.

- Henbro (2010, 24 oktober). Porno tv: invloed op seksuele opvattingen en gedrag jongeren.
Verkregen via: <http://educatie-en-school.infonu.nl/diversen/34722-porno-tv-invloed-op-seksuele-opvattingen-en-gedrag-jongeren.html>.
- Keller, M. L., Duerst, B. L., & Zimmerman, J. (1996). Adolescents' views of sexual decision-making. *Journal of Nursing Scholarship*, 28(2), 125-130.
- Kramer, S., Janssens, K., Cinibulak, L., & Cense, M. (2007). *Over de grens: opvattingen van jongeren en beroepskrachten over grensoverschrijdend seksueel gedrag van jongeren*. Utrecht : Movisie.
- La Greca, A. M., Prinstein, M. J., & Fetter, M. (2001). Adolescent peer crowd affiliation: Linkages with health-risk behaviors and close friendships. *Journal of Pediatric Psychology*, 26, 131-143.
- LaFontana, K. M., & Cillessen, A. H. N. (1999). Children's interpersonal perceptions as a function of sociometric and peer-perceived popularity. *Journal of Genetic Psychology*, 160, 225-242.
- LaFontana, K.M., & Cillessen, A.H.N. (2002). Children's perceptions of popular and unpopular peers: A multimethod assessment. *Developmental Psychology*, 38, 635-647.
- Lammers, C., Ireland, M., Resnick, M., & Blum, R. (2000). Influences on adolescents' decision to postpone onset of sexual intercourse: a survival analysis of virginity among youths aged 13 to 18 years. *Journal of Adolescent Health*, 26, 42-48.
- Lease, A. M., Kennedy, C. A., & Axelrod, J. L. (2002a). Children's social constructions of popularity. *Social Development*, 11(1), 87-109.
- Lease, A. M., Musgrove, K. T., & Axelrod, J. L. (2002b). Dimensions of social status in preadolescent peer groups: Likability, perceived popularity, and social dominance. *Social Development*, 11(5), 508-533.
- Lynn, R. (1994). Sex differences in intelligence and brain size: A paradox resolved. *Personality and Individual Differences*, 17(2), 257-271.
- Marks, M. J., & Fraley, R. C. (2005). The sexual double standard: Fact or fiction? *Sex Roles*, 52(3-4), 175-186.
- Marshall, W.A. (1986). Puberty. In J. Tanner, & F. Falkner (Eds.), *Human growth: a compendium treatise* (p. 171-209). New York: Plenum Press.
- Marston, C., & King, E. (2006). Factors that shape young people's sexual behavior: a systematic review. *The Lancet*, 368(9547), 1581-1586.
- Metzler, C. W., Noell, J., Biglan, A., Ary, D., & Smolkowski, K. (1994). The social context for risky sexual behavior among adolescents. *Journal of Behavioral Medicine*, 17(4),

- 419-438.
- Miller, B. C., Christensen, R. B. & Olsen, T. D. (1987). Adolescent self-esteem in relation to sexual attitudes and behavior. *Youth and Society*, 19, 93-111.
- MTV en Fanta in de ban (n.d.). Verkregen via: http://www.eo.nl/ronduit/homepage/page/MTV_en_Fanta_in_de_ban/articles/article.esp?article=6626882&page=8.
- O'Donnell, L., O'Donnell, C. R. & Stueve, A. (2001). Early sexual initiation and subsequent sex-related risks among urban minority youth: The reach for health study. *Family Planning Perspectives*, 33(6), 268-275.
- Olthof, T., Goossens, F. A., Vermande, M. M., Aleva, E. A., & Meulen, van der, M. (2011). Bullying as strategic behavior: Relations with desired and acquired dominance in the peer group. *Journal of School Psychology*, 49(3), 339-359.
- Parkhurst, J. T., & Hopmeyer, A. G. (1998). Sociometric popularity and peer-perceived popularity: Two distinct dimensions of peer status. *Journal of Early Adolescence*, 18(2), 125-144.
- Prinstein, M. J., & Cillessen, A. H. N. (2003). Forms and functions of adolescent peer aggression associated with high levels of peer status. *Merrill-Palmer Quarterly*, 49, 310-342.
- Prinstein, M. J., Meade, C. S., & Cohen, G. L. (2003). Adolescent oral sex, peer popularity, and perceptions of best friends' sexual behavior. *Journal of Pediatric Psychology*, 28, 243-249.
- Rector, R. E., Johnson, K. A., Noyes, L. R., & Martin, S. (2003). *The harmful effects of early sexual activity and multiple sexual partners among women: A book of charts*. Washington, DC: The Heritage Foundation.
- Rhodes, G., Simmons, L., & Peters, M. (2005). Attractiveness and sexual behavior: Does attractiveness enhance mating success? *Evolution and Human Behavior*, 26, 186-201.
- Rodkin, P. C., Farmer, T. W., Pearl, R., & Acker, van, R. (2000). Heterogeneity of popular boys: Antisocial and prosocial configurations. *Developmental Psychology*, 36, 14-24.
- Rondom 10, NCRV (n.d.). Seks, porno en jongeren. Verkregen via: <http://rondom10.ncrv.nl/forum/uitzendingen-archief/seks-porno-en-jongeren>
- Sandstrom, M., & Cillessen, A. (2006). Likeable versus popular: Distinct implications for adolescent adjustment. *International Journal of Behavioural Development*, 30, 305-314.
- Santor, D. A., Messervey, D., & Kusumakar, V. (2000). Measuring peer pressure, popularity, and conformity in adolescent boys and girls: Predicting school performance, sexual

- attitudes, and substance abuse. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(2), 163–182.
- Tromp, J. (2007, 13 oktober). Beteugeling kan geen kwaad. *De Volkskrant, Het Vervolg*.
Verkregen via: <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/article/detail/854939/2007/10/13/Beteugeling-kan-geen-kwaad.dhtml>
- Walsh, A. (1991). Self-esteem and sexual behavior: exploring gender differences. *Sex Roles*, 25(7-8), 441-450.